

‘Onder de Boschboom’

Driftkoppige kaartspelers

Mijn nieuwsgierigheid werd gewekt door die wonderlijke letterbrij op de voorgevel van het stadhuis: ‘De uitgeweken Belgen. Ter dankbare herinnering aan de stad ’s-Hertogenbosch, oct 1914 – dec 1918.’ Nou is het altijd prettig wanneer anderen ons dankbaar zijn, maar toch rees onmiddellijk de vraag: wat hebben wij die Belgen destijds cadeau gedaan? Wel, beste lezer, ga er maar eens rustig voor zitten. Want hier volgt een stukje wereldgeschiedenis waar ook Den Bosch deel aan had.

Zo’n honderd jaar geleden had je in Europa vijf staten met een beetje spierballen, en geen van alle vertrouwden ze elkaar. Daarbij kwam nog dat vooral de Duitsers wel zin hadden in een flinke knokpartij, niet te lang, maar gewoon als opfrissertje; ze wilden aan de burens weleens laten zien wat ze in hun mandje hadden. Maar oorlog is chaos, en dus liep alles anders. Nederland bijvoorbeeld wist door toeval buiten de strijd te blijven, maar aan de Belgen ging dat mazzeltje voorbij - kort na de Duitse inval vluchtten ze in blinde paniek de Nederlandse grens over, met honderdduizenden tegelijk. In plaatsen als Hulst moest stro worden uitgelegd op straat, er was geen onderdak voor zoveel mensen. Maar ook Den Bosch bereidde zich voor, er zouden vierduizend vluchtelingen in aantocht zijn. Op 9 oktober 1914 schrijft de plaatselijke krant: ‘Bosschenaren, toont vanavond uw goed hart! Het vluchtelingencomité verwacht u tegen 9 uur in groten getale met eetwaren op het Stationsplein.’ Maar uiteindelijk gaan er die avond heel wat builtjes met boterhammen terug mee naar huis, de trein heeft maar honderd Belgen bij zich. De daarop volgende dagen komen er meer. Soms zit er een danseres tussen, maar dikwijls zijn het mensen zonder beroep, vrouwen, kinderen. Ofschoon ik nu de burgemeester van Neerpelt vergeet, meneer Moonen; met zijn gezin strijkt hij neer in de Verwersstraat. Maar de meeste Belgen keren weer gauw naar huis terug, anders worden ze naar Uden gebracht, naar een barakkenkamp waar ze zich dood vervelen. Een van de directeurs van dat kamp kan er zich later nog boos om maken: ‘Die Belgen zit het kaarten in het bloed’, schrijft hij, ‘het is een van hun lelijkste gebreken. Driftkoppige kaartspelers zijn het.’

Voor de paar honderd vluchtelingen die in Den Bosch mochten blijven, verliep het leven kennelijk harmonieuzer dan in Uden. En al een paar weken na de wapenstilstand lieten ze uit dank voor onze gastvrijheid die wonderlijke letters uithakken in de muur van het stadhuis. Er is nog een foto van de onthulling van die steen, in december 1918, met daarop een grote schare mensen rond het bordes. Maar wie zijn die mensen? Zijn dat nou Belgen die niet naar huis wilden, of Bosschenaren die een beetje waardering wel lekker vonden? We weten het niet. Wat we wel weten is dat veel Belgische politici al die dankbaarheid met opgetrokken neus bekeken. Nederland was vier jaar lang met de rug naar de oorlog toe gaan staan, rustig wachtend tot de miljoenen lijken met een dun laagje aarde waren toegedekt. Liefdadigheid? In België wisten ze wel beter – koele berekening was het geweest.

André Beks

Onder De Boschboom” is een rubriek van cultuurhistorische aard, die haar columnisten een podium biedt om op persoonlijke titel onderwerpen die met de Bossche cultuur te maken hebben uit te diepen. Reacties? Stuur uw email naar: onderdeboschboom@kringvrienden.nl